

Herrljunga kommun
Annica.steneld@herrljunga.se
Caroline.johansson@herrljunga.se

2023-11-14
1 (9)
Dnr SI 2022:6164

Uppföljningsbeslut

efter kvalitetsgranskning av grundskolors arbete
för en inkluderande utbildning vid Altorpsskolan B
och D i Herrljunga kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av grundskolors arbete för en inkluderande utbildning på Altorpskolan B och D vid Altorpskolan. Granskningen genomfördes under vårterminen år 2023.

Vid granskningen identifierade Skolinspektionen fem utvecklingsområden som angetts i beslut den 6 april 2023, dnr SI-2022:6164.

Skolinspektionen har begärt att huvudmannen för Altorpskolan B och D senast den 6 oktober 2023 ska redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån identifierade utvecklingsområden. Herrljunga kommun efterfrågade och beviljades ytterligare tid för redovisning och inkom med en sådan den 27 oktober 2023.

Beslut efter uppföljning:

Skolinspektionen bedömer vidtagna åtgärder på följande sätt:

Rektor skapar förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas .

- Rektorn behöver se till att förankra en tydlig målsättning om en tillgänglig utbildning och med den som utgångspunkt leda ett systematiskt arbete för att identifiera och undanröja hinder för en tillgänglig utbildning med fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

Huvudmannen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten.

- Rektorn behöver se till att all personal ges kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och vilka pedagogiska konsekvenser dessa kan få i lärmiljön.

Huvudmannen har enbart planerade åtgärder, men inget konkret är genomfört. De planerade åtgärderna ligger i linje med Skolinspektionens bedömning.

Undervisningen präglas av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas.

- Lärare behöver, i samverkan med elevhälsan, utveckla undervisningen så att den i högre grad blir pedagogiskt tillgänglig för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter.

Huvudmannen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten.

- Lärarna behöver, i samverkan med elevhälsan, stärka den sociala lärmiljön för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter så att undervisningen främjar delaktighet och gemenskap.

Huvudmannen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att höja kvaliteten.

- Lärarna behöver, i samverkan med rektorn och elevhälsan, utveckla arbetet med att se till att undervisningens genomförande sker i en fysiskt tillgänglig lärmiljö som är anpassad för elever med neuropsykiatriska svårigheter.

Huvudmannen har enbart planerade åtgärder, men inget konkret är genomfört. De planerade åtgärderna ligger i linje med Skolinspektionens bedömning.

Skolinspektionens samlade bedömning är att ytterligare åtgärder behövs för att höja kvaliteten. Skolinspektionen förutsätter att huvudmannen tar ansvar för ett fortsatt utvecklingsarbete. Skolinspektionen avslutar därmed granskningen, men kommer att fortsätta följa huvudmannen i sin samlade risk- och väsentlighetsanalys.

Bakgrund

Rektor skapar förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas.

Bedömningen var att ett utvecklingsområde behövde inledas inom följande:

- Rektorn behöver se till att förankra en tydlig målsättning om en tillgänglig utbildning och med den som utgångspunkt leda ett systematiskt arbete för att identifiera och undanröja hinder för en tillgänglig utbildning med fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

I huvudmannens redovisning av åtgärder beskrivs att de båda rektorerna för Altorpsskolan B och D och Altorpsskolan A och C tillsammans har arbetat fram en tydlig målsättning om en tillgänglig utbildning. Arbetet med målsättningen har baserats på Skolinspektionens kvalitetsgranskning av verksamheten och har skett i dialog med personalen och med en tydlig koppling till styrdokumentet. På så sätt har personalen enligt huvudmannen fått en ökad förståelse för de områden skolan behöver arbeta vidare med. I arbetet framöver kommer begreppet tillgänglig utbildning att diskuteras av lärare och övrig personal tillsammans med rektorerna för att skapa ett förtydligande och en samsyn kring begreppet. Efterhand kommer också personalen ges möjlighet att diskutera målsättningen med rektorerna för att analysera hur väl verksamheten lever upp till målsättningen och en första avstämning är planerad till vecka 44. En utvärdering av hur väl målsättningen följs kommer enligt huvudmannen att ske i samband med läsårets avslut i juni 2024. Huvudmannen förväntar sig att med hjälp av vidtagna åtgärder kommer förståelsen för elever med neuropsykiatriska svårigheter att öka hos all personal. Detta omfattar också förståelsen för vilka konsekvenserna kan bli om inte utbildningen är tillgänglig för alla elever.

- Rektorn behöver se till att all personal ges kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och vilka pedagogiska konsekvenser dessa kan få i lärmiljön.

I huvudmannens redovisning framkommer att rektorerna tillsammans med pedagoger och elevhälsoteamet har tagit fram en kompetensutvecklingsplan. Personalen kommer att få ta del av Specialpedagogiska skolmyndighetens (SPSM) studiepaket NPF (neuropsykiatriska funktionsnedsättningar). Insatsen kommer att pågå under läsåret 2023/24 och arbetet kommer att ske i både helgrupp och mindre grupper som utgår från ett kollegialt lärande kopplat till studiepaketet. Fortbildningsinsatsen kommer att påbörjas under vecka 44 och huvudmannen förväntar att åtgärden ger effekter för en tillgänglig utbildning för alla elever på skolan.

Undervisningen präglas av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas.

Bedömningen var att ett utvecklingsområde behövde inledas inom följande:

- Lärare behöver, i samverkan med elevhälsan, utveckla undervisningen så att den i högre grad blir pedagogiskt tillgänglig för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter.

Enligt huvudmannens redovisning har ett gemensamt arbete för pedagoger och elevhälsoteamet initierats med fokus på trygghet och studiero. Som ett led i detta har pedagogernas scheman har justerats för att frigöra mer tid till att förbereda och vidareutveckla en mer differentierad undervisning. Även skolans kalendarium har reviderats för att få till mer strukturerade mötestider mellan elevhälsans professioner och lärarna där elevhälsans personal fungerar som samtalsledare. De kontinuerliga tillfällena för möten ska ge möjlighet till ett kollegialt lärande där fokusområdet är hur undervisningen kan anpassas så att den blir mer tillgänglig för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Mötestillfällena ger också förutsättningar för elevhälsoteam och lärare att föra dialog kring de elever som har behov av extra anpassningar och särskilt stöd. Det särskilda stödet kommer företrädesvis att ges av behöriga ämneslärare och anpassas efter elevernas förutsättningar och behov. För att förstärka förutsättningarna att ge eleverna det behov av särskilt stöd som de behöver har också en speciallärare anställts.

Enligt huvudmannens redovisning planeras kontinuerliga observationer av undervisningen av rektorerna för att säkerställa att undervisningen är pedagogiskt tillgänglig. I redovisningen föreslås modellen Learning Study som ett verktyg för att utveckla kunskap om den egna praktiken utifrån de genomförda kompetensutvecklingsinsatserna.

Huvudmannen beskriver i sin redovisning att ännu har inga effekter av insatserna kunnat påvisas. Huvudmannens intention är att insatserna ska ge ökad trygghet och studiero och när undervisningen blir mer pedagogisk tillgänglig kommer även närvaron och måluppfyllelsen att öka i alla ämnen.

- Lärarna behöver, i samverkan med elevhälsan, stärka den sociala lärmiljön för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter så att undervisningen främjar delaktighet och gemenskap.

Som beskrivits ovan avser huvudmannen att vidta åtgärder inom ramen för kompetensutveckling som kommer att ge lärarna en förståelse för vikten av delaktighet och gemenskap, differentierad undervisning och kommunikation. Huvudmannen menar att detta kommer att ge personalen en gemensam plattform och förståelse för vikten av en tillgänglig social lärmiljö för elever med neuropsykiatriska svårigheter.

Vidare uppger huvudmannen att elevscheman är förändrade för att eleverna ska ha rast vid olika tillfällen under skoldagen för att skapa en ökad trygghet. Lokalen för rastaktiviteter är också bemannad av stödpedagoger och elevhälsoteamet hela skoldagen.

och ett mindre sammanhang finns för de elever som har behov av detta. Huvudmannen beskriver att med vidtagna åtgärder upplevs skolan nu lugnare och tryggare och flera av eleverna har sökt sig till den lokal som bemannas av elevhälsoteamets personal.

- Lärarna behöver, i samverkan med rektorn och elevhälsan, utveckla arbetet med att se till att undervisningens genomförande sker i en fysiskt tillgänglig lärmiljö som är anpassad för elever med neuropsykiatriska svårigheter.

I huvudmannens redovisning framkommer att skolenheten står inför en planerad renovering och ombyggnation och att ett särskilt beaktande kommer att göras när det gäller att skapa en tillgänglig lärmiljö i samband med den. I ett samarbete mellan pedagoger och elevhälsans personal kommer behov av investeringar för tillgänglighet att kartläggas. Som stöd för kartläggningen kommer SPSM:s material *Värderingsverktyg för tillgänglig utbildning* att användas. Huvudmannen förväntar sig med vidtagna åtgärder effekter på längre sikt som främjar den fysiska tillgängligheten. Skolinspektionen kan dock konstatera att utvecklingsinsatserna ännu endast är i ett planeringsstade.

På Skolinspektionens vägnar

2023-11-14

2023-11-14

 Katrin Söderlind Lena Knutsson

Beslutsfattare

Signerat av: Katrin Söderlind

Föredragande

Signerat av: Lena Knutsson

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolinspektionens hemsida: Skolinspektionens hemsida: Skolinspektionen.se/arbete-för-en-inkluderande-utbildning-fokus-på-tillgänglighet-i-lärmiljön-kopplat-till-neuropsykiatriska-svårigheter](https://skolinspektionen.se/arbete-för-en-inkluderande-utbildning-fokus-på-tillgänglighet-i-lärmiljön-kopplat-till-neuropsykiatriska-svårigheter)

Bilaga 2: Författningsstöd

Utbildningen inom skolväsendet syftar enligt **skollagen** (2010:800) till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (1 kap. 4 § skollagen).

Enligt **förarbetena** bör Sveriges internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna vara vägledande för och genomsyra hela skolväsendet (prop. 2009/10:165 s 221). Sådana förpliktelser finns bl.a. i **Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter** (barnkonventionen), som gjorts till svensk lag genom lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Enligt barnkonventionen har alla barn rätt till utbildning (artikel 28). Rättigheterna enligt barnkonventionen ska tillförsäkras varje barn, utan åtskillnad av något slag och oavsett exempelvis barnets kön eller funktionsnedsättning (artikel 2).

Sverige har även ratificerat **Förenta Nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning** (SÖ 2008:26). Enligt konventionen ska konventionsstaterna säkerställa bl.a. att personer med funktionsnedsättning, på lika villkor som andra, får tillgång till en inkluderande och kostnadsfri grundutbildning av kvalitet. Skälig anpassning ska erbjudas utifrån personliga behov och personer med funktionsnedsättning ska ges nödvändigt stöd inom det allmänna utbildningssystemet. Ändamålsenliga individanpassade stödåtgärder ska erbjudas i miljöer som erbjuder största möjliga kunskapsrelaterade och sociala utveckling som är förenlig med målet fullständig inkludering (artikel 24). I **den allmänna kommentaren** till artikel 24 anges bl.a. att inkluderande utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet för alla elever. Inkluderande utbildning är resultatet av en pågående process där aktörerna åtagit sig att arbeta proaktivt med att undanröja hinder som motverkar rätten till utbildning. Inkluderande utbildning förutsätter vidare förändringar i kultur, politik och praktik som tillgodoser möjligheten för ordinarie skolor att på ett effektivt sätt inkludera alla studerande (Allmän kommentar nr 4 om rätten till inkluderande utbildning, punkt 10).

Bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett bland annat funktionsnedsättning finns i **diskrimineringslagen** (1 kap. 8 § andra stycket skollagen). Med diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) avses, utöver bl.a. direkt och indirekt diskriminering, även bristande tillgänglighet – det vill säga att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att skäliga åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan funktionsnedsättning (1 kap. 4 § diskrimineringslagen). Den som

bedriver utbildning ska också bedriva ett förebyggande och främjande arbete och verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett exempelvis kön eller funktionsnedsättning (3 kap. 1-3 och 16-17 §§ diskrimineringslagen).

Tillgänglighet i lärmiljö och undervisning

Utbildningen i grundskolan syftar till att ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling samt förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning. Utbildningen ska vidare främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet (10 kap. 2 § skollagen). I bestämmelsens **förarbeten** konstateras bl.a. att elever är olika och har olika behov men alla har rätt till en likvärdig grundskoleutbildning. Skolgången ska därför anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov. Anpassningen får dock inte göras på ett sådant sätt att den kan leda till att elevernas möjligheter att knyta allsidiga kontakter inskränks. Inte heller får elevernas grundläggande rätt att tillhöra en fast grupp, en social gemenskap, inskränkas annat än om mycket starka skäl motiverar detta (prop. 2009/10:165 s 367).

Enligt **skollagen** ska rektorn leda och samordna det pedagogiska arbetet vid skolenheten, verka för att utbildningen utvecklas och ansvara för att fördela resurser efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 9-10 §§ skollagen). Rektorn ansvarar också för att ett kvalitetsarbete bedrivs vid skolenheten samt att detta genomförs under medverkan av personal och elever (4 kap. 4 § skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar för att utbildningen och undervisningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv, att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen samt att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen (Lgr 22 2.8 Rektors ansvar).

Av **skollagen** följer att de elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som gäller ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser (3 kap. 2 § skollagen). Med funktionsnedsättning avses, enligt **förarbeten**, inte bara fysiska funktionshinder som syn- och hörselnedsättningar, utan också exempelvis nedsättningar inom ramen för autismspektrat, ADHD och dyslexi. Den som har en funktionsnedsättning som medför svårigheter att nå kunskapskraven ska inte bara ges tillräckligt stöd för att nå den lägsta godtagbara kunskapsnivån (prop. 2013/14:148 s. 55).

En elev i grundskolan ska enligt **skollagen** ges extra anpassningar om det befaras att eleven inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Särskilt stöd i grundskolan ska ges elever på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås (3 kap. 5 och 7-10 §§ skollagen). Enligt **skolförordningen** ska eleverna genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygskriterier som minst ska uppfyllas och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen (5 kap. 2 § skolförordningen).

I **läroplanen** förtydligas att en likvärdig utbildning inte innebär att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov och skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla (Lgr 22, 1 En likvärdig utbildning). Alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd samt samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Läraren ska bl.a. ta hänsyn till varje enskild individs behov och förutsättningar samt handleda och ge extra anpassningar eller särskilt stöd till elever som har svårigheter.

Enligt **skollagen** ska det finnas elevhälsa, som omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser och som främst verkar förebyggande och hälsofrämjande samt stödjer elevernas utveckling mot utbildningens mål (2 kap. 25 § skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar bl.a. för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver (Lgr 22 2.8 Rektors ansvar).

Enligt **skollagen** ska det för utbildningen finnas de lokaler och den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas (2 kap. 35 § skollagen). Alla elever ska vidare tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero (5 kap. 3 § skollagen).